

Yhdistyneet kansakunnat**Ihmisoikeuskomitea****Loppupäätelmät Suomen seitsemännestä määräaikaisraportista***

1. Ihmisoikeuskomitea käsitteli Suomen seitsemännen määräaikaisraportin (CCPR/C/FIN/7) 3758., 3759. ja 3760. kokouksissaan (ks. CCPR/C/SR.3758, CCPR/C/SR.3759 ja CCPR/C/SR.3760), jotka pidettiin 2., 3. ja 4. maaliskuuta 2021. Kokoukset pidettiin ensimmäistä kertaa virtuaalisesti koronaviruspandemian (covid-19) vuoksi. Komitea hyväksyi nämä loppupäätelmät 3774. kokouksessaan, joka pidettiin 23. maaliskuuta 2021.

A. Johdanto

2. Komitea ottaa myönteisesti vastaan Suomen seitsemännen määräaikaisraportin ja siinä annetut tiedot. Komitea arvostaa mahdollisuutta käydä jälleen rakentavaa vuoropuhelua sopimusvaltion valtuuskunnan kanssa toimista, joihin raportointikaudella on ryhdytty yleissopimuksen määräysten täytäntöön panemiseksi. Komitea kiittää sopimusvaltiota tämän kirjallisista vastauksista (CCPR/C/FIN/7) raportointia edeltävään kysymyslistaan (CCPR/C/FIN/QPR/7) ja näitä vastauksia täydentävistä valtuuskunnan suullisista vastauksista sekä komitealle kirjallisesti annetuista tärkeistä lisätiedoista.

B. Myönteiset näkökohdat

3. Komitea pitää myönteisenä, että sopimusvaltio on toteuttanut seuraavat lainsäädäntö- ja politiikka-toimet:

(a) yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), hyväksytty vuonna 2014, ja yhdenvertaisuusvaltuutetun viran sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan perustaminen;

(b) naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muutokset (1329/2014) vuonna 2014;

(c) laki tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/1019) ja 1. helmikuuta 2019 tehdyt eduskunnan työjärjestyksen (123/2019) muutokset, joilla säädettiin tiedusteluvalvontavaltuutetun viran ja tiedusteluvalvontavaliokunnan perustamisesta sekä siviili- että sotilastiedustelun valvontaa varten;

(d) laki Syyttäjälaitoksesta (32/2019), jolla varmistetaan syyttäjien täysimääräinen riippumattomuus ja itsenäisyys;

(e) toinen kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma kaudelle 2017–2019;

(f) tasa-arvo-ohjelma kaudelle 2016–2019;

(g) ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma kaudelle 2016–2017;

(h) Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelma vihapuheen ja rasismien estämiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi, vuonna 2016;

(i) naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen toimeenpanosuunnitelma kaudelle 2018–2021;

(j) kansallinen romanipoliittinen ohjelma kaudelle 2018–2022, vuonna 2018;

---

* Komitea hyväksyi loppupäätelmät 131. istunnossaan (1.–26. maaliskuuta 2021).

- (k) vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanon toimintaohjelma, vuonna 2018;
- (l) toimintasuunnitelma lesbo-, homo- ja biseksuaalien sekä trans- ja intersukupuolisten yhdenvertaisten mahdollisuuksien saavuttamiseksi Ahvenanmaan yhteiskunnassa kaudelle 2019–2025, vuonna 2019.

C. Pääasialliset huolenaiheet ja suositukset

Yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan täytäntöönpano

4. Komitea panee merkille, että Suomen ylemmät tuomioistuimet ovat vedonneet yleissopimukseen arvioidessaan uudelleen kansallisten tuomioistuinten ratkaisuja. Komitea pitää kuitenkin valitettavana, ettei sopimusvaltio ole antanut käytännön esimerkkejä oikeustapauksista, joissa yleissopimuksen määräyksiä on sovellettu suoraan, erityisesti jättämällä soveltamatta kulloistakin asiaa koskevia kansallisia säännöksiä, jotka ovat olleet ristiriidassa yleissopimuksen kanssa. Lisäksi komitea ilmaisee huolensa siitä, ettei komitean marraskuussa 2018 hyväksymiä ratkaisuja¹ saamelaisten itsemääräämisoikeudesta ole pantu täytäntöön. Päinvastoin, korkeimman hallinto-oikeuden 5. heinäkuuta 2019 tekemät päätökset, joilla 97 henkilöä palautettiin saamelaiskäräjien vaaliluetteloon vaalilautakunnan poistettua heidät siitä, näyttävät olevan ristiriidassa komitean ratkaisujen kanssa. Suomen hallitus ei myöskään peruuttanut tai lykännyt syyskuussa 2019 pidettyjä saamelaiskäräjien vaaleja, minkä vuoksi saamelaiskäräjien kokoonpano muuttui merkittävästi, kun siihen otettiin mukaan etnisiä suomalaisia, joita saamelaiskäräjät ei katso saamelaisiksi (2 artikla).

5. **Sopimusvaltion tulisi jatkaa pyrkimyksiään tiedottaa yleissopimuksesta ja sen valinnaisesta pöytäkirjasta sekä antaa niihin liittyvää koulutusta lakimiehille, syyttäjille, tuomareille, lainvalvontaviranomaisille ja suurelle yleisölle. Sopimusvaltion olisi myös viipymättä noudatettava kaikkia saamelaisten alkuperäiskansaa koskevia komitean ratkaisuja asianmukaisten ja tehokkaiden järjestelmien avulla taatakseen oikeudenloukkausten uhrien oikeuden tehokkaaseen oikeuskeinoon yleissopimuksen 2 artiklan 3 kappaleen mukaisesti.**

Ihmisoikeusvaikutusten arviointi

6. Komitea panee merkille, että eri toimijat, kuten lainsäädännön arviointineuvosto, arvioivat lainsäädäntöehdotusten ja muiden politiikkaehdotusten ihmisoikeusvaikutuksia. Komitea panee myös merkille, että oikeuskansleri ja eduskunnan perustuslakivaliokunta valvovat lainsäädännön perustuslainmukaisuutta ja ihmisoikeusveloitteiden noudattamista. Se on kuitenkin huolestunut tiedoista, joiden mukaan tätä arviointia ei tehdä järjestelmällisesti ja arviointi vaikuttaa vain rajallisesti lasten, naisten, turvapaikanhakijoiden, maahanmuuttajien ja saamelaisten oikeuksien ylläpitämiseen, etenkin kun on kyse tätä aihetta koskevien tietojen keruusta ja tarkastelusta (2 artikla).

7. **Sopimusvaltion tulisi tehostaa järjestelmiä, joiden avulla arvioidaan lainsäädäntö- ja politiikkaehdotusten ihmisoikeusvaikutuksia ennen ehdotusten hyväksymistä, jotta varmistettaisiin niiden olevan sopuoinnussa yleissopimuksen kanssa erityisesti silloin, kun ne koskevat haavoittuviin ryhmiin kuuluvien ihmisten oikeuksia. Sopimusvaltion tulisi myös tehostaa järjestelmäänsä, jonka avulla se kerää luotettavia, eriteltyjä tietoja arvioidakseen lainsäädännön ja politiikan vaikutuksia yleissopimuksella turvattuihin oikeuksiin.**

Varaumat

8. Komitea panee merkille, että sopimusvaltio pitää edelleen voimassa muun muassa yleissopimuksen 10 artiklan 2 kappaleen b kohtaan ja 3 kappaleeseen, 14 artiklan 7 kappaleeseen ja 20 artiklan 1 kappaleeseen tekemänsä varaumat. Komitea pitää valitettavana, ettei sopimusvaltio ole edellisen tarkastelun jälkeen muuttanut kantaansa tässä asiassa (2 artikla).

¹ *Sanila-Aikio v. Suomi* (CCPR/C/124/D/2668/2015) ja *Näkkäljärvi ja muut v. Suomi* (CCPR/C/124/D/2950/2017)

9. Komitea palauttaa mieliin aiemmat suosituksensa (CCPR/C/FIN/CO/6, 4. kappale) ja toistaa, että sopimusvaltion tulisi harkita edellä mainittuja yleissopimuksen artikloja koskevien varaumiensa poistamista.

Terrorismintorjuntatoimet

10. Komitea on huolestunut siitä, että terrorismirikokset on määritelty rikoslaisissa epämääräisesti ja että kyseisistä säännöistä voidaan soveltaa väärin. Komitea panee merkille sopimusvaltion taannoisen päätöksen ja aikomuksen jatkaa pyrkimyksiään kotiuttaa lapset alueilta, joilla on meneillään aseellisia selkkauksia. Komitea on huolestunut Suomen kansalaisille syntyneistä lapsista, jotka edelleen elävät ankarissa olosuhteissa tällaisilla alueilla, etenkin al-Holin pakolaisleirillä Syyriassa. (2, 9, 12 ja 14 artikla).

11. Sopimusvaltion tulisi

(a) varmistaa, että sen lainsäädäntö terrorismin torjunnasta on erityisesti siinä säädettyjen määritelmien sekä toimivaltuuksien ja näiden käytön rajojen osalta yleissopimuksen sekä laillisuus-, oikeusvarmuus-, ennakoitavuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukaista ja että terroriteoista tai niihin liittyvistä rikoksista epäillyille tai syytetyille annetaan sekä lainsäädännössä että käytännössä kaikki oikeudelliset takeet yleissopimuksen mukaisesti;

(b) tehostaa pyrkimyksiään kotiuttaa kaikki tällä hetkellä aseellisten selkkausten alueilla olevat Suomen kansalaiset ja heidän lapsensa noudattaen selkeää ja oikeudenmukaista menettelyä, jossa kunnioitetaan lapsen edun periaatetta, ja antaa heille kotiuttamisen jälkeen asianmukaiset mahdollisuudet saada kuntoutuspalveluja ja hoitoa.

Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo

12. Komitea panee merkille ne lainsäädäntö- ja politiikkatoimet, jotka sopimusvaltio on toteuttanut ehkäistäkseen ja torjuakseen syrjintää ja edistääkseen sukupuolten tasa-arvoa. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu voi saattaa syrjintäasioita yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi vain kaikkien asianosaisten suostumuksella ja etteivät uhrin voi hakea hyvitystä lautakunnasta vaan ainoastaan tuomioistuimesta pitkällisessä oikeudenkäynnissä. Komitea panee huolestuneena merkille myös sen valtuuskunnan myöntämän seikan, ettei yhdenvertaisuuslaki ole vielä laajalti tunnettu yleisesti, minkä vuoksi syrjinnän uhrin hakevat oikeutta vaihtelevien ja joskus sekavien kanavien kautta. Komitea on huolestunut myös vammaisten naisten ja etnisten vähemmistötaustaisten naisten vähäisestä poliittisesta edustuksesta ja että tästä asiasta on saatavilla eriytettyjä tilastotietoja vain niukasti (2 ja 26 artikla).

13. Sopimusvaltion tulisi

(a) ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimiin arvioidakseen uudelleen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja muun keskeisen syrjinnänvastaisen lainsäädännön ja muuttaakseen niitä tarkoituksena tehostaa syrjinnän torjumisen oikeudellista ja institutionaalista kehystä;

(b) arvioida uudelleen yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltuudet poistaakseen ne syyt, jotka estävät kaikkien syrjintätapausten tosiasiallisen saattamisen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi;

(c) harkita, että se antaisi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle valtuudet myöntää hyvitystä suoraan syrjinnän uhreille, jotta näillä olisi oikea-aikaisesti käytettävissään tehokkaat oikeuskeinot;

(d) lisätä yleisön tietoisuutta syrjinnän vastaisesta lainsäädännöstä ja syrjinnän uhrien käytettävissä olevista oikeuskeinoista, kuten yhdenvertaisuusvaltuutetun, tasa-arvovaltuutetun sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltuuksista;

(e) tehostaa pyrkimyksiään lisätä naisten, erityisesti vammaisten naisten ja etnisten vähemmistötaustaisten naisten, osallistumista julkisella ja yksityisellä sektorilla ja heidän edustustaan korkeimmalla tasolla sekä parannettava tiedonkeruutaan tämän osalta.

Vihapuhe ja viharikokset

14. Komitea panee merkille, että sopimusvaltio on pyrkinyt torjumaan vihapuhetta ja viharikoksia erilaisilla toimilla, kuten hyväksymällä kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisytoimenpideohjelman ja käynnistämällä nettipoliisien toiminnan poliisilaitoksilla. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että haavoittuviin ryhmiin ja vähemmistöryhmiin, kuten naisiin, afrikkalaistaustaisiin, muslimeihin, lesbo-, homo- ja biseksuaaleihin, transsukupuolisiin sekä romani- ja juutalaisyhteisöihin kohdistuu edelleen suvaitsemattomuutta, ennakkoluuloja, vihapuhetta ja viharikoksia erityisesti joukkoviestimissä ja sosiaalisissa verkostoissa. Tässä suhteessa komitea pitää valitettavana, ettei politiikka- ja tiedottamistoimien vaikutuksista ja vaikuttavuudesta vihapuheen ja viharikosten vähentämisessä ole saatavilla yksityiskohtaisia tietoja ja ettei tietoja tästä asiasta kerätä riittävästi (2, 19, 20 ja 26 artikla).

15. **Sopimusvaltion tulisi tehostaa pyrkimyksiään torjua yleissopimuksen 19 ja 20 artiklan sekä mielipiteen- ja sananvapautta koskevan komitean yleiskommentin nro 34 (2011) mukaisesti muun muassa rotuun, etniseen taustaan, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvaa syrjintää, vihapuhetta ja kehottamista syrjintään tai väkivaltaan. Sopimusvaltion tulisi muun muassa**

(a) parantaa aihetta koskevien tietojen keruuta ja ryhtyä tehokkaisiin toimiin vihapuheen ehkäisemiseksi sekä verkossa että sen ulkopuolella, tuomita vihapuhe päättäväisesti ja julkisesti sekä tehostaa pyrkimyksiä puuttua verkossa esiintyvään vihapuheeseen;

(b) tehostaa tiedottamistoimia, joilla pyritään edistämään ihmisoikeuksien kunnioittamista ja monimuotoisuuden suvaitsemista sekä oikaisemaan ja poistamaan rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvat stereotyyppiset ennakkoluulot;

(c) kannustaa ilmoittamaan viharikoksista ja varmistaa, että viharikokset tutkitaan perusteellisesti, rikoksenteelijät asetetaan syytteeseen ja heitä rangaistaan ja että uhrien käytettävissä on tehokkaat oikeuskeinot;

(d) antaa asianmukaista koulutusta vihapuheen ja viharikosten käsittelemisestä keskus- ja paikallishallinnon viranomaisille, lainvalvontaviranomaisille, tuomareille ja syyttäjille sekä monimuotoisuuden hyväksymisen edistämiseksi joukkoviestimissä työskenteleville.

Etninen profilointi

16. Komitea panee merkille ulkomaalaislaissa säädetyn etnisen profiloinnin kiellon ja tätä aihetta käsittelevän koulutuksen antamisen lainvalvontaviranomaisille. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut tiedoista, joiden mukaan poliisi on harjoittanut etnistä profilointia (2, 12, 17 ja 26 artikla).

17. **Sopimusvaltion tulisi ryhtyä tarvittaviin toimiin varmistukseksi, että etninen profilointi kielletään lainvalvontaviranomaisilta sekä lainsäädännössä että käytännössä, ja estääkseen ulkonäköön, ihonväriin tai etniseen tai kansalliseen alkuperään perustuvan erilaisen kohtelun. Sopimusvaltion tulisi jatkaa pyrkimyksiään antaa kaikille lainvalvontaviranomaisille asianmukaista koulutusta estääkseen etnisen profiloinnin tosiasiallisesti ja arvioidakseen säännöllisesti tämän koulutuksen vaikutuksia.**

Naisiin kohdistuva väkivalta

18. Komitea tunnustaa, että sopimusvaltio on pyrkinyt torjumaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa muun muassa tiedotuskampanjoiden avulla, ottamalla käyttöön kriisipuhelimen ja ehdottamalla asiassa riippumattoman raportoinnin nimeämistä. Komiteaa huolestuttaa kuitenkin naisiin kohdistuvan väkivallan jatkuminen ja etenkin lähisuhdeväkivallan lisääntyminen koronaviruspandemian (covid-19) aikana. Komitea panee myös huolestuneena merkille, että vain pienestä osasta naisiin kohdistuneen väkivallan tekijöitä tehdään rikosilmoitus ja vain pieni osa heistä asetetaan syytteeseen ja tuomitaan, että turvakoteja ja raiskauskeskuksia on liian vähän etenkin syrjäisillä maaseutualueilla ja että tuloksettomien lähestymiskieltohakemusten käsittelystä peritään tuomioistuinmaksu. Komitea pitää valitettavana, ettei rikoslain seksuaalirikoksia koskevaa

20 lukua ole muutettu sen varmistamiseksi, että suostumuksen puuttumisesta tulee raiskauksen määritelmän keskeisin tunnusmerkki, ja ettei avioliittoon pakottamista ole nimenomaisesti säädetty rangaistavaksi (2, 3, 6, 7 ja 26 artikla).

19. Sopimusvaltion tulisi

(a) rohkaista tekemään naisiin kohdistuvista väkivaltatapauksista rikosilmoitus ja varmistaa ilmoituksen tehneiden naisten turvallisuus muun muassa parantamalla mahdollisuutta saada lähestymiskielto ja lisäämällä näiden kieltojen tehokkuutta. Sopimusvaltion tulisi myös harkita tuomioistuinmaksujen poistamista tuloksettomilta lähestymiskieltohakemuksilta;

(b) varmistaa, että naisiin kohdistuvat väkivaltatapaukset tutkitaan perusteellisesti, että tekijät asetetaan syyteeseen ja että heitä mahdollisen tuomion jälkeen rangaistaan asianmukaisilla seuraamuksilla;

(c) saattaa uhrien, etenkin syrjäisillä maaseutualueilla asuvien uhrien, käytettäväksi tehokkaat oikeuskeinot sekä suojelu- ja auttamiskeinot, kuten majoitus tai turvakodit koko maan alueella, sekä muut tukipalvelut;

(d) jouduttaa lainsäädännön uudistuksia, joilla pyritään ehkäisemään ja torjumaan tehokkaasti kaikenlaista naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, muun muassa muuttamalla raiskauksen määritelmää siten, että se sisältää keskeisenä tunnusmerkkinä suostumuksen puuttumisen, säätämällä avioliittoon pakottamisen yksiselitteisesti rangaistavaksi ja arvioimalla uudelleen lähestymiskieltoja koskevan lainsäädännön;

(e) jatkaa pyrkimyksiään kouluttaa lainvalvontaviranomaiset, syyttäjät, tuomarit ja lakimiehet asianmukaisesti käsittelemään naisiin kohdistuvat väkivaltatapaukset tehokkaasti.

Seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti ja intersukupuolisuus

20. Komitea on huolestunut seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvasta sosiaalisesta leimaamisesta, syrjinnästä ja väkivallasta. Komitea panee merkille meneillään olevan translain muuttamisen, mutta on huolestunut siitä, että sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen kestää kauan ja siihen vaaditaan sterilisaatio ja diagnoosi transsukupuolisuudesta, joka on määritelty mielenterveyden häiriöksi. Komitea on huolestunut myös siitä, että näihin toimenpiteisiin suostuneiden transsukupuolisten lasten voi olla mahdotonta saada sukupuolensa vahvistetuksi oikeudellisesti. Lisäksi komiteaa huolestuttaa se, että intersukupuolisille lapsille tehdään edelleen peruuttamattomia ja kajoavia lääketieteellisiä toimenpiteitä. Komitea panee huolestuneena merkille, että nämä toimenpiteet usein perustuvat stereotyyppiseen näkemykseen sukupuolirooleista ja että ne usein suoritetaan ennen kuin lapset saavuttavat iän, jossa he voivat antaa täyden, vapaan ja tietoon perustuvan suostumuksensa (3, 7, 9, 17, 24 ja 26 artikla).

21. Sopimusvaltion tulisi ryhtyä lainsäädäntö- ja muihin toimiin tarkoituksena

(a) tehostaa pyrkimyksiään poistaa kaikenlainen seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin perustuva syrjintä ja väkivalta sekä sosiaalinen leimaaminen ja saattaa näiden tekojen uhrien käytettäväksi tehokkaat oikeuskeinot;

(b) luoda yksinkertainen ja esteetön yleissopimuksen mukainen hallinnollinen menettely henkilö- ja perheoikeudellisen aseman muuttamiseksi sukupuoli-identiteetin perusteella;

(c) estää tehokkaasti tekemästä peruuttamattomia lääketieteellisiä toimenpiteitä, erityisesti leikkauksia, intersukupuolisille lapsille, jotka eivät vielä pysty antamaan täyttä, vapaata ja tietoon perustuvaa suostumustaan, jolleivät nämä menettelyt ole lääketieteellisesti ehdottoman välttämättömiä, ja varmistaa, että tällaisten toimenpiteiden uhreilla on käytettävissään tehokkaat oikeuskeinot.

Liiallinen voimankäyttö

22. Komitea on huolestunut tiedoista, joiden mukaan lainvalvontaviranomaiset ovat lisänneet voimankäyttöään, kuten sähkötaintutusaseiden (etälamauttimien) ja muiden ns. vähemmän tappavien aseiden käyttöä (6 ja 7 artikla).

23. Sopimusvaltion tulisi varmistaa, että lainvalvontaviranomaiset noudattavat etälamauttimien käyttöä koskevia sääntöjä ja ehtoja ja että käyttöä seurataan asianmukaisesti ja sitä koskevat toimintaperiaatteet vastaavat kaikilta osin Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimiston peruseriaatteita lainvalvontaviranomaisten voimankäytöstä ja ampuma-aseiden käytöstä (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) sekä Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusohjeita vähemmän tappavista aseista lainvalvonnassa (United Nations Human Rights Guidance on Less-Lethal Weapons in Law Enforcement).

Yksilön vapaus ja turvallisuus

24. Komitea panee merkille sopimusvaltion antamat tiedot, joiden mukaan pidätetyt henkilöt vapautetaan käytännössä usein kahden päivän kuluessa pidätyksestä. Komitea pitää kuitenkin valitettavana, ettei tästä asiasta ole käytettävissä luotettavia tilastotietoja, ja ilmaisee uudelleen huolestuneisuutensa tiedoista, joiden mukaan viranomaiset eivät noudata täsmällisesti sitä 48 tunnin määräaikaa, jonka kuluessa rikoksesta epäiltynä pidätetty on saatettava tuomarin eteen. Komiteaa huolestuttavat myös tiedot, joiden mukaan viranomaiset eivät aina ilmoita pidätetyn henkilön vapaudenmenetyksestä hänen perheenjäsenilleen 48 tunnin kuluessa (9 artikla).

25. Sopimusvaltion tulisi saattaa lainsäädäntönsä ja käytäntönsä yleissopimuksen 9 artiklan mukaisiksi, erityisesti varmistamalla, että rikoksesta epäiltynä pidätetyt tai vangitut saatetaan viipymättä tuomarin eteen 48 tunnin kuluessa ja että vapaudenmenetyksestä ilmoitetaan heidän perheenjäsenilleen tai valitsemilleen henkilöille saman määräajan kuluessa.

26. Komitea panee merkille, että tutkintavankeuslakia muutettiin tammikuussa 2019, että uusia tutkintavankeuden vaihtoehtoja on otettu käyttöön ja että poliisin säilöönottotiloissa pidettävien tutkintavankien määrä on tämän jälkeen vähentynyt. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että tutkintavankeja voidaan vieläkin poikkeuksellisesti sijoittaa poliisin säilöönottotiloihin turvallisuussyistä tai tutkinnallisista syistä (9 artikla).

27. Sopimusvaltion tulisi ryhtyä tarvittaviin toimiin lopettaakseen tutkintavankien sijoittamisen poliisin säilöönottotiloihin, myös poikkeuksellisista syistä, sekä jouduttaa suunniteltua uusien tutkintavankeustilojen rakentamista. Sopimusvaltion tulisi myös lisätä tutkintavankeuden vaihtoehtojen käyttöä.

28. Komitea panee merkille, että sopimusvaltiossa on vain vähän alle 18-vuotiaita vankeja ja että sopimusvaltio suunnittelee perustavansa useisiin vankiloihin erilliset osastot näille vangeille. Komitea ilmaisee kuitenkin uudelleen aiemman huolensa siitä, ettei alle 18-vuotiaita vankeja vielä eroteta aikuisvangeista ja että nuoret ovat tällöin haavoittuvaisia väkivallalle ja seksuaaliselle hyväksikäytölle (10 artikla).

29. Yleissopimuksen 10 artiklan 2 kappaleen b kohtaa ja 3 kappaletta koskevasta varaumastaan huolimatta sopimusvaltion tulisi yleisesti varmistaa, että alle 18-vuotiaat vangit erotetaan aikuisvangeista.

Psykososiaalisesti vammaiset ja kehitysvammaiset henkilöt

30. Komitea on huolestunut siitä, että psykososiaalisesti vammaisten tai kehitysvammaisten henkilöiden, kuten sosiaalihuoltolaitoksissa asuvien muistisairaiden ikääntyneiden, liikkumisvapautta saatetaan rajoittaa heidän tahdostaan riippumatta ja heitä saatetaan hoitaa tahdostaan riippumatta ilman riittävää oikeudellista perustaa tai menettelytakeita, joilla heidän oikeutensa ja etunsa turvattaisiin. Komitea panee merkille meillä olevan lainsäädäntöprosessin, jossa pyritään vahvistamaan vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta, mutta pitää valitettavana, ettei sopimusvaltio ole edistynyt riittävästi pyrkimyksissään varmistaa käytettäväksi tehokkaita oikeuskeinoja, joiden avulla voitaisiin riitauttaa tahdosta riippumaton psykiatriseen hoitolaitokseen sijoittaminen ja tahdosta riippumaton psykiatrinen hoito (7, 9 ja 17 artikla).

31. Sopimusvaltion tulisi varmistaa lainsäädännössä ja käytännössä, että

(a) henkilön liikkumisvapautta rajoitetaan psykiatrista hoitoa varten hänen tahdostaan riippumatta vain silloin, kun se on ehdottoman välttämätöntä ja oikeasuhteista henkilön itsensä suojelemiseksi vakavalta vahingolta tai sen estämiseksi, ettei hän vahingoita muita, ja että liikkumisvapauden rajoittamista käytetään vasta viimesijaisena keinona ja mahdollisimman vähän aikaa;

(b) silloin, kun vajaavaltaiisten vammaisten henkilöiden tahdosta riippumatta heidän liikkumisvapauttaan rajoitetaan tai heitä hoidetaan lääketieteellisesti, noudatetaan vaatimusta pyrkiä kaikkiin keinoin hankkimaan heidän vapaa ja tietoon perustuva ennakkosuostumuksensa ja samalla noudatetaan asianmukaisia oikeudellisia takeita ja menettelytakeita;

(c) tällaiseen sairaalahoitoon tai hoitoon liitetään aluksi ja määräajoin oikeudellinen uudelleenarviointi sekä takeet tehokkaasta oikeuskeinosta ja että mahdolliset oikeudenloukkaukset tutkitaan perusteellisesti ja niistä nostetaan syytteet.

Ulkomaalaisten kohtelu, mukaan lukien turvapaikanhakijat ja kansalaisuudettomat

32. Komitea pitää myönteisinä sopimusvaltion pyrkimyksiä parantaa maahan saapuneiden lasten tilannetta ja kansainvälistä suojelua nauttivien mahdollisuutta saada henkilöllisyysasiakirjoja sekä myös säädös-ehdotusta, jonka tarkoituksena on mahdollistaa oikeudellisen neuvonnan saanti turvapaikkahaastattelujen aikana. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että oikeutta esittää uusia tietoja turvapaikan uusintahakemuksissa rajoitetaan ja että perheenyhdistämiselle on esteitä, kuten toimeentuloedellytys. Komitea panee merkille, että sopimusvaltio on ottanut käyttöön säilöönnoton vaihtoehtoja, kuten asumisvelvollisuuden, mutta on huolestunut näihin vaihtoehtoihin toimenpiteisiin liittyvistä rajoittavista ilmoittautumisvelvollisuuksista ja riittämättömästä tiedonkeruusta säilöönnoton ja sen vaihtoehtojen osalta. Komitea panee merkille, että alle 15-vuotiaiden ilman huoltajaa maahan saapuneiden turvapaikanhakijoiden säilöönnotto on kielletty lailla ja että 15–17-vuotiaita ilman huoltajaa maahan saapuneita lapsia ei saa ottaa säilöön turvapaikkaprosessin aikana. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että lasten säilöönnotto on edelleenkin mahdollista silloin, kun lapsi on jo saanut täytäntöönpanokelpoisen kielteisen turvapaikkapäätöksen ja kun muut vähemmän rajoittavat varotoimet ovat riittämättömiä. Komitea kiittää sitä, että Suomessa syntyneille lapsille myönnetään kansalaisuus ilman eri toimenpiteitä, jos he muutoin jäisivät kansalaisuudettomiksi, mutta on kuitenkin huolestunut kansalaisuudettomien määrästä sopimusvaltiossa (2, 6, 7 ja 13 artikla).

33. Sopimusvaltion tulisi

(a) jouduttaa pyrkimyksiään vahvistaa maahan tulleiden, etenkin ilman huoltajaa saapuneiden, lasten oikeuksia ottaen huomioon, että lasten etua on kunnioitettava;

(b) jatkaa pyrkimyksiään mahdollistaa turvapaikanhakijoille hyvälaatuisten oikeusapupalvelujen saanti koko turvapaikkaprosessin ajan;

(c) varmistaa, että rajoitukset, jotka estävät uusien tietojen esittämisen turvapaikan uusintahakemuksissa, eivät loukkaa palauttamiskiellon periaatetta;

(d) arvioida uudelleen perheenyhdistämismenettelynsä, muun muassa poistaakseen perheenyhdistämisen esteet, kuten toimeentuloedellytyksen;

(e) lisätä säilöönnoton vaihtoehtojen käyttöä, käyttää turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten säilöönnottoa vasta viimesijaisena keinona ja harkita kieltävänsä yleisesti lasten säilöönnoton maahanmuuton yhteydessä. Sopimusvaltion olisi myös parannettava säilöönnoton ja sen vaihtoehtojen käyttöä koskevien tietojen keruuta;

(f) vahvistaa kansalaisuudettomien suojelua muun muassa ottamalla käyttöön kansalaisuudettomuuden määrittämiseen tarkoitettua tehokkaan menettelyn, jossa noudatetaan tarkoin määrättyjä menettelynäkökohtia ja -takeita.

Oikeus yksityiselämään

34. Komitea on huolestunut siitä, että esimerkiksi poliisilain (581/2019) määritelmät tilanteista, joissa voidaan harjoittaa siviilivalvontaa ja sotilaallista valvontaa, saattavat mahdollistaa liian laajat valvontavaltuudet. Komitea panee merkille, että sopimusvaltiossa on viisi sekä siviili- että sotilastiedustelua valvovaa tiedusteluvalvontajärjestelmää, kuten taannoin perustetut tiedusteluvalvontavaltuutettu ja tiedusteluvalvontavaliokunta. Komiteaa huolestuttaa se, että näin monitahoinen rakenne voi heikentää valvontajärjestelmien tehokkuutta turvattaessa oikeutta yksityiselämään (17 artikla).

35. Sopimusvaltion tulisi varmistaa, että

(a) kaiken tyyppistä, sekä siviili- että sotilastoimijoiden harjoittamaa, valvontaa ja puuttumista yksityiselämään, kuten verkkovalvontaa, telekuuntelua, viestintätietojen hankkimista ja tiedonhakua, säännellään asianmukaisella lainsäädännöllä, joka on sopuinnassa yleissopimuksen, etenkin sen 17 artiklan, kanssa, laillisuus-, suhteellisuus- ja välttämättömyysperiaate mukaan lukien; ja

(b) valvonta ja telekuuntelu edellyttävät tuomioistuimen antamaa lupaa, niitä valvotaan tehokkaiden ja riippumattomien järjestelmien avulla, ja niiden kohteena olevilla henkilöillä on asianmukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeuskeinot oikeudenloukkaustapauksissa.

Aseistakieltäytyminen

36. Komitea on huolestunut siitä, että laki Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta (330/2019) lakkautti Jehovan todistajien vapauttamisen asevelvollisuudesta ja siviilipalveluksesta vastoin komitean aiempia suosituksia, joiden mukaan tämä vapautus olisi tullut ulottaa myös muihin aseistakieltäytyjien ryhmiin (CCPR/C/FIN/CO/6, 14. kohta). Lisäksi komitea panee huolestuneena merkille, että asevelvollisuuden suorittamisen korvaava siviilipalvelus kestää lähtökohtaisesti yhtä kauan kuin pisin varusmiespalvelus ja että vaikka siviilipalvelusta hallinnoi työ- ja elinkeinoministeriö, sotilashenkilöstöä osallistuu edelleen siviilipalvelusta käsitteleviin työryhmiin ja komiteoihin, jotka päättävät palveluksen luonteesta ja kestosta. Komitea on myös huolestunut siitä, ettei oikeudesta aseistakieltäytymiseen ja asevelvollisuuden suorittamisen vaihtoehtoista tiedoteta riittävästi (18 artikla).

37. Sopimusvaltion tulisi

(a) varmistaa, etteivät asevelvollisuuden suorittamisen vaihtoehdot ole luonteeltaan tai kestoaltaan rankaisevia tai syrjiviä ja että ne säilyvät siviililuonteisina ja pidetään sotilaallisen määräysvallan ulkopuolella;

(b) keskeyttää kaikki syytetoimet, jotka kohdistuvat omantunnon syistä asevelvollisuuden suorittamisesta kieltäytyneisiin henkilöihin, ja vapauttaa ne, jotka parhaillaan suorittavat aseistakieltäytymiseen perustuvia vankeusrangaistuksia; ja

(c) tehostaa pyrkimyksiään tiedottaa yleisölle oikeudesta aseistakieltäytymiseen ja asevelvollisuuden suorittamisen vaihtoehtojen olemassaolosta.

Uskonnonvapaus

38. Komitea on huolestunut siitä, että eläinten teurastukseen sovellettavat sopimusvaltion säännökset saattavat rajoittaa uskonnollisten vähemmistöjen mahdollisuuksia saada elintarvikkeita, jotka vastaavat heidän uskontoon perustuvia ruokavaliorajoituksiaan (2, 18 ja 26 artikla).

39. Sopimusvaltion tulisi varmistaa, että uskonnollisilla vähemmistöillä on asianmukaiset mahdollisuudet saada ilman syrjintää tavaroita ja palveluja, erityisesti elintarvikkeita, jotka vastaavat heidän uskontoon perustuvia ruokavaliorajoituksiaan.

40. Komitea on huolestunut siitä, että sopimusvaltio on säilyttänyt epämääräisen ja sanamuodoltaan väljän rikossäännöksen uskonrauhan rikkomisesta (rikoslain 17 luku), josta tuomitaan enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus (18 ja 19 artikla).

41. Sopimusvaltion tulisi ryhtyä tarvittaviin toimiin poistaakseen uskonrauhan rikkomisen rangaistavuuden ja suojellakseen ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapautta sekä sananvapautta yleissopimuksen 18 ja 19 artiklan mukaisesti.

Saamelaisten alkuperäiskansan oikeudet

42. Komitea tunnustaa sopimusvaltion toimet, joihin se on ryhtynyt edistääkseen saamelaisten oikeuksia muun muassa käynnistämällä totuus- ja sovintokomission perustamisen. Komitea on kuitenkin edelleen huolestunut siitä, että huolimatta sen marraskuussa 2018 hyväksymistä saamelaisten oikeuksia koskevista ratkaisuksista ei lakia saamelaiskäräjistä edelleenkaan ole muutettu siten, että lailla taattaisiin saamelaisille itsemääräämisoikeus muuttamalla etenkin lain 3 §:ää saamelaisen määritelmästä ja 9 §:ää, jossa säädetään viranomaisten veloitteesta neuvotella saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana. Päinvastoin, korkeimman hallinto-oikeuden 5. heinäkuuta 2019 tekemät päätökset ja hallituksen päätös olla peruuttamatta tai siirtämättä saamelaiskäräjien vaaleja syyskuussa 2019 näyttävät olevan ristiriidassa saamelaisia koskevien komitean ratkaisujen kanssa (ks. 4. ja 5. kohta edellä). Komitea on huolestunut myös tiedoista, joiden mukaan toimenpiteiden, kuten kehityshankkeiden, vaikutuksia saamelaisten kulttuuriin ja perinteisiin elinkeinoihin on arvioitu epämääräisillä perusteilla, minkä vuoksi viranomaiset eivät ole käyneet tarkoituksenmukaisia neuvotteluja hankkiakseen saamelaisten vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen. Komitea panee myös merkille, ettei sopimusvaltio ole vieläkaan ratifioinut ILO:n vuoden 1989 itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevaa yleissopimusta (nro 169) (1, 25 ja 27 artikla).

43. Sopimusvaltion tulisi

(a) jouduttaa saamelaiskäräjistä annetun lain ja etenkin sen saamelaisen määritelmää koskevan 3 §:n ja vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta koskevan 9 §:n uudistamista kunnioittaakseen saamelaisten itsemääräämisoikeutta yleissopimuksen 25 artiklan mukaisesti, luettuna yksin ja yhdessä 27 artiklan kanssa, sellaisina kuin näitä artikloja tulkitaan yleissopimuksen 1 artiklan valossa, ja pannakseen täytäntöön komitean marraskuussa 2018 hyväksymät ratkaisut;²

(b) arvioida uudelleen ne nykyiset säädökset, politiikka ja käytännöt, joilla säännellään saamelaisten oikeuksiin ja etuihin mahdollisesti vaikuttavaa toimintaa, kuten kehityshankkeita ja kaivosteollisuuden toimintaa, varmistaakseen käytännössä tarkoituksenmukaiset neuvottelut saamelaisten kanssa heidän vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksensa hankkimiseksi;

(c) harkita ILO:n vuoden 1989 itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen ratifioimista (nro 169);

(d) jouduttaa pyrkimyksiään tarjota keskus- ja paikallishallinnon virkamiehille, poliiseille, syyttäjille ja tuomareille asianmukaista koulutusta tarpeesta kunnioittaa saamelaisten alkuperäiskansan oikeuksia.

D. Tiedon jakaminen ja seuranta

44. Sopimusvaltion tulisi jakaa yleissopimusta, seitsemättä määräaikaisraporttiaan ja näitä loppupäätelmiä laajalti tuomioistuimien-, lainsäädäntö- ja hallintoviranomaisille, kansalaisyhteiskunnalle ja maassa toimiville kansalaisjärjestöille sekä suurelle yleisölle lisätäkseen tietoisuutta yleissopimuksella suojelluista oikeuksista. Sopimusvaltion olisi varmistettava, että raportti ja nämä loppupäätelmät käännetään sen virallisille kielille.

45. Komitean työjärjestyksen 75 säännön 1 kohdan mukaisesti sopimusvaltiota pyydetään antamaan 26. maaliskuuta 2023 mennessä tiedot edellä 15. kohdassa (vihapuhe ja viharikokset), 19. kohdassa (naisiin kohdistuva väkivalta) ja 43. kohdassa (saamelaisten alkuperäiskansan oikeudet) annettujen komitean suositusten täytäntöönpanosta.

² Ibid.

46. Komitean ennakoidun tarkastelusyklin mukaisesti sopimusvaltio saa vuonna 2027 komitealta raportointia edeltävän kysymyslistan, johon sopimusvaltiolta odotetaan vastauksia vuoden kuluessa. Nämä vastaukset muodostavat sopimusvaltion kahdeksannen määräaikaisraportin. Lisäksi komitea pyytää, että sopimusvaltio kuulee raporttia laatiessaan laajalti kansalaisyhteiskuntaa ja maassa toimivia kansalaisjärjestöjä. Yleiskokouksen päätöslauselman 68/268 mukaisesti raportti saa sisältää enintään 21200 sanaa. Seuraava rakentava vuoropuhelu sopimusvaltion kanssa järjestetään Genevessä vuonna 2029.
